

Themazetting OBPWO 2025

*Advies over het ontwerp van themazetting voor het
Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk
Onderzoek 2025*

Vlaamse Onderwijsraad

Simon Bolivarlaan 17

BE-1000 Brussel

T +32 2 219 42 99

www.vlaamseonderwijsraad.be

info@vlor.be

Advies op vraag van Zuhail Demir, Vlaams minister van Onderwijs, Justitie en Werk op 26 mei 2025

Uitgebracht door de Algemene Raad op 26 juni 2025 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep OBPWO op 17 juni 2025 onder voorzitterschap van Marleen Colpin

Inbreng van de Raad Hoger onderwijs op 10 juni 2025, de Raad Levenslang en Levensbreed Leren op 10 juni 2025, de Raad Basisonderwijs op 11 juni 2025 en de Raad Secundair Onderwijs op 12 juni 2025

Dossierbeheerder: Marie-Anne Michielsens

1 Situering

De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) heeft op 26 mei 2025 de adviesvraag ontvangen over het ontwerp van themazetting voor het Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (OBPWO) 2025.

De themazetting OBPWO 2025 bevat vier thema's:

- 1 onderzoek naar het in kaart brengen van cognitieve vaardigheden, leerprestaties en leerwinst doorheen de hele schoolloopbaan
- 2 focus op schoolniveau: leerprestaties en leerwinst
- 3 focus op systeemniveau: wat zijn verklarende factoren voor trends, leerwinst en trends in leerwinst?
- 4 gebruik van (digitale) leermiddelen in het Vlaamse onderwijs

Het ontwerp wil bijdragen aan een versterking van de onderwijskwaliteit en focust op het basis- en secundair onderwijs, behalve thema 1, dat ook betrekking heeft op het hoger onderwijs.

We benaderen de thema's vanuit de criteria die ook in eerdere adviezen over OBPWO-themazettingen gehanteerd werden. Voor de Vlor is het belangrijk dat de thema's pertinent zijn, dat ze vertrekken vanuit uitdagingen op het terrein en dat ze duurzame inzichten kunnen opleveren om het onderwijs(beleid) op (middel)lange termijn te versterken. Ook de kennisvragen moeten pertinent zijn en voldoende ruimte laten voor de onderzoekers om vanuit hun eigen paradigma en methodologie voorstellen te doen.

Tot slot bekijken we of het geheel haalbaar lijkt binnen het voorziene tijdsbestek en het voorziene budget.

2 Algemene opmerkingen

2.1 Over de voortzetting van OBPWO in de nieuwe legislatuur

De Vlaamse Onderwijsraad wil zijn appreciatie uitspreken over de voortzetting van OBPWO in de nieuwe legislatuur. In zijn recente advies *Onderwijs verrijkt door onderzoek* beschrijft de Vlor verschillende toekomstbeelden waarin zijn visie op onderwijsonderzoek geëxpliciteerd wordt.¹ Om evidence-informed onderwijs waar te maken, heeft onderwijs vlot toegang nodig tot een rijke waaier aan inzichten uit wetenschappelijk onderzoek dat voldoet aan alle kwaliteitscriteria. OBPWO is een van de onderzoeksprogramma's die daartoe kan bijdragen. OBPWO biedt immers mogelijkheden om een brede kennisbasis voor alle onderwijsniveaus te voorzien en zo een meerwaarde te vormen voor het hele onderwijsveld.

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Onderwijs verrijkt door onderzoek](#), 27 juni 2024

2.2 Onderwijsniveaus waarop de voorgestelde thema's betrekking hebben

De thema's focussen uitsluitend op het basis- en secundair onderwijs (behalve thema 1, dat ook het hoger onderwijs meeneemt). De Vlor betreurt dat andere onderwijsniveaus en -vormen, zoals het volwassenenonderwijs en het deeltijds kunstonderwijs, in deze themazetting opnieuw geen plaats hebben, ondanks de duidelijke noden aan onderzoek én het feit dat zij ook niet gevat zijn in de opdrachten van Leerpunt. Elk onderwijsniveau is gebaat bij wetenschappelijke inzichten.

2.3 Focus van de themazetting

We stellen vast dat deze themazetting een zeer specifieke focus heeft: drie van de vier thema's gaan over de monitoring en meting van cognitieve leerprestaties en leerwinst, het vierde thema beoogt een scherpere blik op het gebruik van leermiddelen.

Als de resultaten van drie onderzoeken met eenzelfde focus samengebracht worden, is er meer kans op duurzame resultaten. De Vlor vraagt zich wel af in welke mate die thema's overlappen met de opdracht van het Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs. Daarnaast stelt de raad zich de vraag of alle thema's in even grote mate beantwoorden aan de huidige noden in het onderwijsveld. We verwijzen daarom naar de suggesties naar onderzoek die we in verschillende recente adviezen hebben gedaan. Daarnaast willen we de nood aan onderzoek naar arbeidsmarktgericht onderwijs, een terrein dat nog toe onderbelicht bleef, extra onder de aandacht brengen. Dat thema heeft betrekking op meerdere onderwijsniveaus en ondersteunt de intentie in de beleidsnota om het technisch en beroepsonderwijs te versterken.

3 Bespreking van de thema's

3.1 Thema 1: Onderzoek naar het in kaart brengen van cognitieve vaardigheden, leerprestaties en leerwinst doorheen de hele schoolloopbaan

De Vlor vraagt een duidelijkere afbakening van het thema. Het wordt heel breed ingevuld en gaat van de taalscreening in het kleuteronderwijs (KOALA), over het leerlingvolgsysteem (LVS) in het basisonderwijs en Vlaamse toetsen tot Columbus en starttoetsen in het hoger onderwijs. Daarnaast vraagt de Vlor zich af wat er exact bedoeld wordt met de kennisvraag naar hoe een betere afstemming tussen de verschillende instrumenten mogelijk is. Deze al dan niet verplichte gestandaardiseerde instrumenten of systemen beogen niet allemaal hetzelfde. Zo hebben ijkingstoetsen en toelatingsexamens een heel ander doel dan de Vlaamse toetsen.

Daarnaast vraagt de Vlor om voldoende rekening te houden met reeds uitgevoerd onderzoek.

Opmerkingen bij de invalshoek om instrumenten te inventariseren:

- Verschillende instrumenten, o.a. het leerlingvolgsysteem in het basisonderwijs, zullen door de invoering van de minimumdoelen evolueren. Hoe kunnen onderzoekers dat al meenemen in hun onderzoek?
- Er bestaan heel wat toetsen om leerprestaties te meten in het veld en het is interessant om in kaart te brengen welke soort informatie elke toets biedt. Als het gaat over een inventaris van

gestandaardiseerde toetsen over leerprestaties, dan ontbreken de OVSG-toetsen en de Interdiocesane Proeven (IDP) in het rijtje.

- Als het gaat over oriënteringsinstrumenten zoals Columbus, zijn er ook nog andere instrumenten met hetzelfde doel.

Afhankelijk van de focus van het onderzoek stelt de Vlor zich vragen bij de haalbaarheid.

3.2 Thema 2: Focus op schoolniveau: leerprestaties en leerwinst

Zoals het thema nu uitgewerkt is, zal het volgens de Vlor niet haalbaar zijn binnen het vooropgestelde tijdspad van 24 maanden. Het vraagstuk is complex en bevat verschillende componenten, die als het ware elk een onderzoek op zich vormen. Enerzijds is er de vraag om het aggregatieproces van leerlingresultaten uit te werken en te analyseren, anderzijds gaat het ook over de presentatie en communicatie van de resultaten aan scholen.

We adviseren om volgende kennisvragen toe te voegen:

- Wat is het verband tussen de mate waarin scholen de minimumdoelen (eindtermen) bereiken en de mate waarin scholen leerwinst bereiken? Hiervoor kunnen de data van de kalibratiestudie voor het zesde leerjaar (juni 2025) worden gebruikt.
- Wat zijn risico's/valkuilen van schoolfeedback over leerwinst (bijv. impact op de mate waarin scholen belang hechten aan criteriumgerichte feedback)? Wat is nodig om deze risico's te minimaliseren?

We verwijzen hiervoor ook naar de verschillende adviezen die de Vlor heeft uitgebracht over de Vlaamse toetsen, waarin de raad onduidelijkheden en bedenkingen bij de leerwinstmeting formuleert en wijst op enkele problemen.²

De Vlor heeft bedenkingen bij de verwachting dat het onderzoek een overzicht moet bieden van internationale voorbeelden. In andere landen is de methodologie van onderzoeken om leerwinst te berekenen anders. We vragen dus om de nadruk te laten leggen op wetenschappelijke inzichten en niet te werken op basis van voorbeelden.

3.3 Thema 3: Focus op systeemniveau: wat zijn innovatieve verklarende factoren voor leerwinst en trends in prestaties

Zoals we in 2.3 aangaven, is er – zeker voor dit thema – een overlap met de opdracht van het Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs. Het moet duidelijk zijn waar de meerwaarde van dit onderzoek kan liggen en hoe het zich verhoudt tot de opdracht van het Steunpunt. Daarnaast is het niet helemaal duidelijk hoe dit thema zich verhoudt tot het eerste thema. Dat moet goed afgebakend worden, zodat er geen overlap is tussen beide onderzoeken.

Enkele specifieke opmerkingen bij dit thema:

- Wat wordt er met 'innovatieve verklarende factoren' bedoeld?
- Het onderzoek is volgens de Vlor niet haalbaar binnen het vooropgestelde tijdspad en budget. We verwijzen hiervoor specifiek naar 'de ontwikkeling van innovatieve, empirisch gevalideerde indicatoren die toelaten om leerwinst en prestatie-evoluties op systeemniveau op een meer

² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten](#), 24 maart 2022 en Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [De Vlaamse toetsen getoetst: ernstige tekorten voor juridische en inhoudelijke onderbouwing](#), 13 oktober 2022.

omvattende en contextgevoelige manier te analyseren' als een van de verwachte eindresultaten.

- Wat is de reikwijdte van het vierde verwachte eindresultaat? Verduidelijk hoe groot dit monitoringsinstrument moet zijn.

3.4 Thema 4: Gebruik van (digitale) leermiddelen in het Vlaamse onderwijs

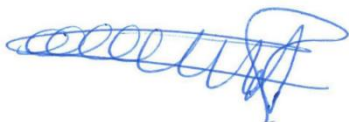
Dit thema roept meteen de vraag op naar de grote nood aan onderzoeksinzichten naar artificiële intelligentie (AI) en de effecten hiervan voor/op het onderwijs. AI is volop in het onderwijs aanwezig. Die uitdaging lijkt de Vlor prangender dan het gebruik van (digitale) leermiddelen.

Het voorgestelde thema heeft een duidelijkere afbakening nodig. Het begrip 'leermiddelen' kan je heel breed invullen. Omvat dit bijvoorbeeld ook de specifieke onderwijsleermiddelen (SOL)? Wat met zelfgemaakte cursussen van leraren?

De Vlaamse regering heeft de private stichting Leerpunt de opdracht gegeven om een kwaliteitskeurmerk voor leermiddelen te ontwikkelen. Dit onderzoek staat daar niet los van en vereist dus, zoals vermeld in de nota, een goede afstemming tussen Leerpunt en de onderzoekers en dat heeft ook gevolgen voor de tijdslijn.

Nog enkele specifieke opmerkingen:

- Wat leraren verwachten van leermiddelen (vierde bullet bij de kennisvragen) is een belangrijk element voor Leerpunt om een kwaliteitskeurmerk te ontwikkelen.
- De Vlor vraagt om de pedagogische begeleidingsdiensten (PBD) te schrappen als actor in de opsomming bij de aanbevelingen bij het eindresultaat. Zij ontwikkelen leerplannen en kijkwijzers, maar geen leermiddelen.

Marleen Colpin
plaatsvervangend secretaris Algemene Raad

Ann Verreth
voorzitter